

DABAQ XƏSTƏLİYİ

ti gedi li yüks k kontagioz x st likdir, a ız bo lu unun selikli qi asında, yelind v dırnaq tacında aftaların m l g lm si il xarakteriz olunur.

Epizootologiyası. Qaramal, davarlar, donuzlar v marallar h ssasdrlar. Camı v d v l r az h ssasdrlar. X st liy nadir hallarda itl rd , pi ikl rd , dov anlarda, kirpil rd v kiçik g miricil rd rast g linir. nsanlar x st heyvanlardan yoluxa bil rl r. Cavan heyvanlar ya lılara nisb t n daha h ssasdrlar v x st lik onlarda daha a ır keçir. Tör dicinin (virusun) m nb yi x st v x st likd n sa almı heyvanlardır. Virus a ız suyu, süd, sidik v kal vasit sil trafa yayılır. Virus bu heyvanlarda x st liyin klinik lam tl ri inki af etm sind n vv l v ya x st likd n sa aldıqdan sonra da xaric olunur. Qu lar bu virusla yoluxmurlar, lakin onları asanlıqla uzaq m saf l r yaya bilirl r. Yoluxma ad t n alimentar, aerogen (hava) v kontakt yolu il ba verir. X st lik ilin bütün f sill rind ba ver bil r. Daba n kütl vi hal alması epizootiya (rayon razisi) , b z n is h tta panzootiya (ölk razisi) s viyy sind ba ver bil r.

mmunitet. Virusun mü yy n tipi il x st l nib sa alan heyvanlarda h min tip qar ı uzunmüdd tli (10 il q d r) v g rgin immunitet m l g lir, lakin bel heyvanlar daba n dig r tipl ri il yoluxa bil rl r. Heyvanların aktiv peyv ndl nm si üçün mono v polivalent vaxsinl rd n istifad olunur. Polivalent vaxsin (A, O v Asya-1 tipl rin qar ı) 3 aylıqdan yuxarı ya da olan qaramala 1 doza (2 ml), qoyun v keçil r is 0,5 doza (1 ml) hesabı il boyun nahiy sinin d ri altına vurulur. Qaramalda v qoyunlarda 6 aydan sonra ikinci peyv ndl m aparılır.

Diagnozu. Diaqnoz epizootoloji, klinik, patoloji-anatomik d yi iklikl r v laborator müayin l r sas n qoyulur. Klinik- epizootoloji m lumatların analizi ilkin diaqnozu t cili qoyma a imkan verir. Tör dicinin tipini mü yy n etm k üçün laborator müayin l r aparılır. Bu m qs dl 5 q-dan az olmamaqla aftoz material götürülür, b rab r miqdarda qliserin v fosfat buferi il qar ı dırılır v germetik ba lama halında laboratoriyaya gönd rilir.

Klinik lam tl ri. nkubasiya müdd ti 1-7 gündür, x st liyin ilkin lam tl ri bunlardır: i taha v südverimi azalır, göv m pozulur, b d n temperaturu yüks lir, a ız bo lu u selikli qi asi qızarır, salivasiya çoxalır, dırnaq trafında v dırnaqarası nahiy d i kinlik ba layır. Bir müdd t sonra a ız bo lu unda v yelind aftalar m l g lir, aftaların yerind qanı axan eroziyalar inki af edir. Heyvanlar yemd n imtina edirl r, sür tl arıqlayırlar. Yaralar çox vaxt ikinci mikroflora il yoluxurlar. Yelind mc kl r i dikd , süd sa ımı ç tinl ir v mastit inki af ed bil r. Cavan heyvanlarda b z n x st liyin ildırımvari formasına rast g linir, bu halda ölüm x st liyin ikinci h ft si rzind ba verir. Ölüm 70-100% t kil edir. Qoyunlarda x st lik nisb t n yüngül keçir, aftalar kiçik olur v tez sa alır. Bo az heyvanlarda balasalma mü ahid oluna bil r.

Patoloji anatomik dəyişikliklər. Qaramaq və camı incəsdləri yarılar, adətən ağız boşluğunda, yelind və traflarda, nadir hallarda isə mədə önlüyünün selikli qişasında tipik aftoz pozulmalar müşahidə olunur. Miokarda alab zəklilik («pələng» ürəklik) inkişaf edir. Profilaktika və mübarizə tədbirləri. Epizootiya leyhi tədbirlərinəsas prinsipləri aşağıdakılardır: ölkəyə törədicinin daxil olmasının qarşısının alınması, immunizasiyanın yaradılması və qorunması, yoluxmanın mənbəyinin və yayılma üsullarının aşkar edilməsi. Ölkədə epizootik və zərərli təyminin elmi